

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upraviništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Javen učiteljski shod

se vrši v ponedeljek, dne 28. decembra t. l., v „Mestnem domu“ v Ljubljani.

Dnevni red:

Položaj kranjskega učiteljstva. — Poroča deželni poslanec tov. E. Gangl.

Začetek ob 8. uri zvečer.

Na shod ne bo nihče posebe vabljen. Shod bo javen, torej ima vsakdo pristop. — S tem opozarjamo na ta shod učiteljstvo. Ostalemu občinstvu pa bo shod naznanjen z lepaki.

Na shod naj pride vsak, komur je količjak mogoče!

V torek, dne 29. decembra, se zbera ob 9. uri zjutraj v pritličju „Narodnega doma“ v Ljubljani vsi predstavniki okrajnih učiteljskih društev na Kranjskem, vsi socialni odseki in vsi tedaj v Ljubljani prisotni odborniki in velevažno posvetovanje.

Na shod pride tajnik „Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji“, ki šteje 25.000 članov tovariš Matija Hajný, učitelj v Jankovcih, na Moravskem.

Okrepimo svojo organizacijo!

Piše A. Pesek.

Svoje moči moramo jačiti in svoje vrste množiti. Bodimo boljši in boljše bo!

I.

Učiteljstvo ima vzvišeno sveto nalogo, učiteljsko delo je človeštvu tako potrebno kot ribi voda — saj je že Komenski dejal: „Če mi hočeš pokazati krasoto in bogastvo dežele ne kaži mi palač bogatinov, temveč pelji me

v — šole“ — in drug citat: „Le potom vzgoje postane človek človek, brez vzgoje bi bili barbari“ — in še en rek: „Učiteljstvo naj ustavi delovanje le za nekoliko let, in človeštvo pade za stoletja nazaj v srednjeveško temo in barbarizem“. In tako bi lahko navedel še na stotine in stotine izrekov imenitnih mož pedagogov in nepedagogov, ki vsi kažejo vzvišenost, neobhodno potrebo učiteljskega stanu, pa vzvišenost naloge in neobhodno potrebo učiteljstva mi pač ni treba dokazovati, saj to uvidevajo že vsi sloji človeštva in vendar — in vendar! . . . Kako malo se dejanski upošteva učiteljstvo, kako pičel ugled ima naš stan in kako se učiteljevo delo omalovažuje! Kriva je temu res v veliki meri družba s svojimi predsodki, ker nima pravega pojma o delu in nalogi učiteljstva, a — tovariši, tovarišice — zapisal bom bridko besedo, resnica sicer oči kolje, pa spoznati jo moramo, če hočemo od pomoči velikemu zlu, ki leži kot prokletstvo na šoli in učiteljstvu — velik del krivde leži na učiteljstvu samem. **Mlačnost v stanovskih zadevah, stanovska nezavednost, to je mora za šolstvo, učiteljstvo in tudi za narod.**

Ko bi bilo vse učiteljstvo zavedno, bi se naše socialno stališče na mah izboljšalo. V učiteljstvu je pač toliko moči, da bi lahko bilo prvi faktor, najvažnejši in odločilni činitelj v prosveti in v vsem javnem življenju, ko bi v naših vrstah ne bilo toliko brezbriznosti.

Koliko učiteljev in učiteljic pa je naročenih na naše stanovsko glasilo „Učit. Tovariša“? Kako mučna je bila letos v Gorici pri delegacijskem zborovanju razprava o stanju „Učit. Tov.“

Kaj pomaga, če imajo učiteljska društva še tako vrle, sposobne in deloljubne predstavnike in še tako vnete odbornike, če pa niti polovica učiteljstva ne zahaja k društvenim zborovanjem?!

Kaj koristi, če vodstvo organizacije še tako vestno in marljivo posluje, če so pa njegovi pozivi le — bob v steno, če se za njegove odredbe nihče ne zmeni?! Itd. itd.

Skraini čas je, da se stvar preobrne na

bolje. In za prvo ter najvažnejšo nalogo si stavimo, da se stanovska zavest okrepi. Svoje moči moramo jačiti in svoje vrste množiti. Pri sebi začnimo, v svojem stanu delujmo predvsem, da postanemo boljši in bolje bo.

V naslednjem hočem podati nekoliko nasvetov, kako bi opomogli omenjenemu zlu, in v interesu celokupnega učiteljstva ter slovenskega naroda iskreno želim, da bi naslednje vrstice ne bile glas vpijočega v puščavi.

II.

Predvsem se zavedajmo, da je socialni razvoj človeške družbe dandanes tak, da bolj in bolj gineva ugled stanov in v veljavo staja ugled osebe. Absolutnega ugleda nima nobeden stan več, vedno bolj gineva nazor, da moramo vpoštevati to ali ono osebo — ker je tega ali onega stanu, n. pr. duhovnik, meščan, graščak itd., temveč družba ga spoštuje zaradi njegovih osebnih vrlin, zaradi njegovega značaja. Kakšen človek je in kako izpolnjuje svoje dolžnosti stanovske in družabne, takšen je njegov ugled. Marsikateri preprosti delavec ima dostikrat v svoji okolici večji ugled kakor pa učen in bogat gospod, tuintan je mežnar bolj priljubljen kakor pa župnik ali kaplan in marsikateri učitelj ima vplivno besedo in ga vse spoštuje, medtem ko se za njegovega tovariša nihče ne zmeni ali ga pa še celo prezirajo itd. Vse to dela osebnost človekova.

Novejša struja v pedagogiki, ki zahteva individualno vzgojo in individualen pouk otrok, ni mogoče le zahteva nekaterikov, temveč ta struja je pojav današnjega socialnega razvoja človeštva. Zaraditega pojava socialnega razvoja, namreč da pridobiva osebnost posameznika veljavo prihajajo do moči in veljave vedno bolj in bolj „spodnje“ plasti ljudstva, a „zgornje“ hočeš nočeš morajo dajati vaji iz roke. Bilo bi pač preobširno, če bi hotel o tem pojavu podrobneje pisati, navedel sem ga le kot dokaz za trditve, da je predpogoj ugledu in veljavi učiteljskega stanu, da bodi vsak posamezen učitelj in vsaka po-

samezna učiteljica kremenit in neomadeževan značaj ter da vestno izpolnjuje svoje stanovske in družabne dolžnosti. Po posamezniku sodi masa ljudstva ves stan in torej naj bo vsak in vsaka na svojem mestu, skrben, skrbna za svoj osebni ugled. Ako si s svojimi lastnostmi, zmoglostmi in svojim vedenjem ne pridobiš veljave in ugleda, se zastoni zanašati na veljavo in ugled vsega stanu, pač pa je obratno res, da takšen, takšna, ki nima za svojo osebo ugleda, škoduje vsemu stanu. Čimprej tem bolje, da se taki eksemplari izbacijo iz našega vzvišenega stanu.

Pa še drug sklep moram izvajati iz zgorajšnjih premis. Ker ima v današnjih časih osebnost človeka tako veliko veljavo, moramo gledati, da povzdignemo stanovsko zavest vsakega posameznega člana našega stanu. Vsa posameznika se mora vedno nadalje izobraževati, da si tako pridobi osebno veljavo. Ne mislim pa le daljnega izobraževanja v navadnem pomenu besede, temveč menim predvsem stanovsko nadaljno izobraževanje, krepitev stanovske zavesti. Brezbriznost premnogi tovarišev in tovarišic ni kriva le, da nimajo ti za svojo osebo veljave in ugleda, kakor bi ga lahko imeli, če bi bili zavedni in na svojem mestu, temveč ta brezbriznost je kriva, da ves stan nima potrebne veljave in ugleda in ta brezbriznost nekaterikov je kriva neuspehom naše organizacije.

Krivi pa so temu tudi zavednejši tovariši in tovarišice, ker malokateri resno poizkusi, da bi take indiferentne pridobil za našo dobro stvar. Treba je osebne agitacije. Ne mirujmo dokler ne pridobimo slehernega tovariša in slehrne tovarišice, povejmo jim in prepričajmo jih, da s tem, da postanejo stanovsko zavedni, pridobijo oni sami osebno na veljavi in ugledu in tako tudi ves stan. Navdušujmo nezavedne o vsaki priliki za naše ideale in v nemajmo jih za naša stanovska stremjenja. Postopajmo pa taktno in kolegialno, ker le na ta način pridobimo brezbrizneže za našo dobro

nas poženo ven na ulico? Na koga se naj potem oprem? — Na vas? — Saj vaše geslo je doslej bilo samo to: „Kadar eden odide, pa pride drugi, samo da je le učitelj!“ Vi si s tem ne olajšate, ko dobite drugega, ki ne bo imel sočutja z vami. Saj sem tudi jaz Slovak: kost iz vaše kosti, ki hočem in si prizadevam ohraniti to, kar se da ohraniti. Ali me mar ne poznate?”

„Znano mi je, da ste bili svoje dni, toda sedaj . . .“ nadaljuje Štrba že tišje in mirnejše.

„Kaj sedaj?“ zakliče učitelj že nekako jezno, „torej vi, ki me poznate že kakih petnajst let, vi mi ne verjamete? Vi, ki ste se mogli prepričati o tem na vsakem koraku? Torej si vi mislite, da je moje prepričanje, moja vest takšna kakor obleka, ki jo je moči izpremeniti in obleči, kakor se komu poljubi. Hej! Tega nisem zaslužil od vas, takšno nezaupanje in zanikanje! Nadejal sem se, da mi boste vi še podpora, obramba v teh hudih časih . . . tu pa me grajate še vi ter mi grenite s tem življenje,“ reče ter se obrne stran od njega.

LISTEK.

Iz življenja slovaškega učitelja.

Orta, Spisal Aliquiza, Posl. Podravskega.

V dovolj temni, z otroki kar prenapolnjeni šoli je sedel na vzvišenem mestu za mizo Poničan. Bledo njegovo lice je izgledalo nekako bolešno. Njemu nasproti je tiho stala blizu enajstletna deklica ter upirala v učitelja svoj pogled.

„Nu, Zuzka,“ povej današnjo nalogo iz zgodovine,“ ji reče tiho učitelj.

„Arpad a hofoglavov“, je začela, a potem naenkrat umolknila.

„Nu, le dalje“, ji prigovarja učitelj, „toda to ni hofoglavov, marveč hofoglavó.“

Nekoliko v prednji klopi sedečih otrok se je nasmejalo na te besede.

„Arpad a hofoglavov,“ začne deva zopet tišje in pobesi oči . . . ničesar več ni bilo moči spraviti iz nje.

„Čemu ne govoriš?“
„Prosim vas, gospod učitelj, nisem se mogla naučiti, ker nimam madjarske čitanke.“

„A kaj pa neki je?“

„Oče so jo pograbil včeraj, ko sem se učila pri mizi ter jo vrgli v peč.“

Učitelj, že nekoliko razjaren, zakliče:

„A čemu so to učinili?“

„Da se naj rajša učim katekizma, sv. pisma, računati in peti in da čemu me mučite s tem, ko pa tega ne razumem.“

Ostali otroci se jamejo smejati.

„Tiho!“ zakriči učitelj in ježno pogleda po otrocih, pri čemer tudi ne pozabi zamahniti parkrat po mizici, da je kar odmevalo — na to pa si otare z dlanjo čelo.

Otroci utihnejo.

„Kaj ji naj rečem?“ si misli, „saj pravi prav!“ Na to pa vstane, stopi dol ter gre k nji.

„To, kar je po postavi predpisano, se moramo učiti. Zaraditega povej očetu, naj ti kupi novič madjarsko čitanko, sicer če ne boš znala, te moram kaznovati.“

stvar. Da bi bili neprijazni ali celo nekolegi- alni napram tovarišem in tovarišicam, ki niso zelene veje naše organizacije, bi ne bilo prav, s tem jih ne pridobimo; dosti bolje je, da molimo za nje. „Odpusti jim, Bo,“ zakaj mnogo jih niti ne ve, da so parasiti naše organizacije...”

Ponavljam: v osebnosti posameznikov je moč vsega stanu in osebni ugled posameznikov je predpogoj za veljavo vsega stanu. Eminenčna zavest celote je torej, da se pomnoži število članov in da imajo ti vsak osebno ugled in veljavo. Čim več nas bo in čim zavednejši bomo tem prej bo imelo naše stanovsko stremljenje zaželjeni uspeh.

Najvažnejši sredstvi, da si posamezni člani našega stanu okrepe stanovsko zavest in si tako pridobijo osebno veljavo in ugled, so okrajna učiteljska društva in stanovski listi. In da seta — društva in listi — okrepe, bodi naša prva in najvažnejša skrb, in sicer skrb celote in skrb vsakega posameznika. In ker je torej dolžnost vsakega tovariša in vsake tovarišice, da stori kolikor mogoče, da se okrajna učiteljska društva okrepi in naši stanovski listi razširijo, podati hočem nekoliko nasvetov in veselilo bi me, da bi se v tej prevažni zadevi še tudi drugi oglašili, zakaj okrepitev okrajnih učiteljskih društev in razširjenje naših stanovskih listov je problem vseh naših stanovskih problemov.

III.

Socialni odsek „Zveze slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem“ se je v predzadnji svoji seji, ki je bila o Veliki noči t. l. v Celju, odločil soglasno za važen korak. Sklenil je namreč, da izda v novem letu 1909 „Naročilne liste“, kakor sem jih navedel in utemeljil v svoji brošurici „Na delo med ljudstvo“ str. 59., in sicer s to izpremembo, da se naj naročanje listov slov. štaj. učiteljstva koncentruje v soc. odseku „Zveze“ in ne za vsak okraj po soc. odsekih okrajnih učiteljskih društev. Zaradi tega sklepa soc. odseka „Zveze“ sem letošnje leto pri predavanjih („Naše delo“), ki sem jih imel pri zborovanjih nekaterih slov. štaj. učiteljskih društev, razložil med drugimi točkami tudi omenjeni način naročanja listov potom soc. odseka „Zveze“.

Vsa zborovanja pri katerih sem predaval, so bila jako dobro obiskana — boljše kakor navadno drugekrat, kakor so mi zatrjevali razni tovariši — in pri vseh se je zbrano učiteljstvo soglasno izreklo za naročanje listov potom soc. odseka „Zveze“.

Predlog, s katerim stopam pred javnost ni torej le sklep soc. odseka „Zveze“, temveč ga je — rečem lahko — velik del slov. štaj. učiteljstva enodušno pozdravil ne le kot umešten in koristen, temveč celo kot potreben za ojačenje naše organizacije in za okrepitev stanovske zavesti. Zadeva je torej dobro vsestranski premišljena in — odobrena; naloga učiteljstva pa je sedaj, da to tudi izvede, kar sklene.

Ker se bliža novo leto in soc. odsek „Zveze“ uvede „Naročilne liste“, hočem kratko obrazložiti zadevo.

Vsa slov. šolska vodstva na Štajerskem dobe te dni toliko „Naročilnih listov“, kolikor

je učnih oseb in vsak učitelj, ozir. učiteljica naj blagooči „Naročilni list“ izpolniti, t. j. ima v letu 1909 plačati društvenine za učiteljsko društvo svojega okraja in katere liste si želi za l. 1909 naročiti. Vsota se deli z 12, da se dobi mesečni obrok, ki ga bo plačeval po poštnih položnicah soc. odseku „Zveze“. Vplačevanje narodnega in stanovskega davka (članarine za učiteljsko društvo) ter naročnina za liste je s tem vsakemu znatno olajšano, t. j. ni nikakih stroškov zaradi tega. Liste si naroči, katere in kolikor si jih hoče, nihče ga ne sili a dobival jih bo točno in redno, kakor, da si jih naroči pri posameznih upravništvih. Plačevanje v obrokih bo učiteljstvu naročitev znatno olajšalo. Pri naših bornih plačah ne moremo naročiti mnogo listov, posebno pa še, ker je enkratno vplačevanje naročnine za več listov za marsikaterega nemogoče, na mesečne obroke se pa listi, razen dnevnikov, ne dobe. Kdor more, lahko vplača seve tudi odseku vse naenkrat. Isti pa, ki ne more, naznani odseku: Naročam si te in te liste; letna vsota toliko in mesečni obrok toliko. Kdor ne more več, si naroči le „Učiteljski tovariš“ 8 K in društvenina za učiteljsko društvo 4 K, je skupaj 12 K, mesečni obrok pa le ena krona. Pri mesečnih obrokih 2, 3 ali 4 K je letna vsota (že precejšnja in se za to lahko naroči že precej listov bodisi političnih ali beletrističnih i. dr.

S takim naročevanjem dosežemo razne velike ugodnosti. Marsikateri učitelj si bo naročil ta ali oni list, ki ga sicer ne bi, in tako se bo povzdignila splošna izobrazba učiteljstva. Izgubila bo pa tudi indolentnost, ki še vlada tuintam v naših vrstah. Ker bo imel soc. odsek „Zveze“ vpogled, kdo je naročen na naše stanovske liste in kdo ne in bo okrajnim soc. odsekom za dotični okraj naznanil, bo možna agitacija za razširjanje naših listov v naših vrstah. Malenkostno in smešno bi bilo, če bi se kateri, če bi se katera čutila razžaljena, ker bi imel odsek črno na belem, kdo v okraju je naročen na naše liste in kdo ne. Potemtakem bi morali biti razžaljeni tudi zaradi „Slov. Šol. Matice“, „Družbe sv. Mohorja“, „Slov. Matice“ i. dr., ker imajo ta društva svoje člane v razvidnosti ter jih celo tiskajo in razglasijo širom domovine. Odsek pa ne bo razglasjal, kdo je naročen in kdo ni. Tudi o terorizmu ni govora, ker se ne sili nikogar, ampak za agitacijo za naše liste je neobhodno potrebno, da ima odsek plačujoče člane učiteljev in naročnike naših listov v razvidnosti.

S tem načinom naročevanja bi ne vzdramili le posameznikov, temveč vobče bi se stanovska zavest ojačila, ker pridobila bi marsikaterega tovariša ali tovarišico, da bi si vendar naročil ta ali oni list. In tako bi sčasoma dosegli — seve, kar prvo leto ne — da bi si naše stanovske liste predvsem pa „Učiteljskega Tovarisa“, naročil vsak učitelj in vsaka učiteljica.

Ako se učiteljstvo poprime te ideje, da bi se uresničila — namreč naročevanje listov potom soc. odseka — bo izkušal ta za naročnike izposlovati pri upravništvih popust pri naročninah in če bi bilo mnogo učiteljev in učiteljic naročenih na eden in isti list, bi upravništvo gotovo dovolilo znatne odstotke popusta, tako da bi dobivalo učiteljstvo ta in oni list ceneje nego drugi naročniki.

Pa še en moment moram omeniti. Od take skupne naročitve bi imelo veliko korist celokupno učiteljstvo, ker binaša organizacija dobila trdno vez in bi pridobivala na veljavi v javnosti. Če se učiteljstvo naroči na liste potom odsekov bo to prav listom, ker dobe zaradi agitacije več naročnikov, a učiteljstvo dobi velik vpliv na liste. Vsak list je trgovsko podjetje. Če izgubi enega ali dva naročnika, mu ni veliko škode, a premislil si bo, se zameriti kar celi legiji naročnikov, posebno pa še, če so organizirani. Napadi na nas nam sicer prijaznih listov („Slov. Narod“ in „Domovina“ — odpustili sicer smo, a pozabili ne) bi postali nemogoči. Učiteljstvo bi pa pridobilo tudi vpliv na smer lista in tako na javnost. To dejstvo bi bilo neprecenljive vrednosti in velikega pomena ne le za nas, temveč tudi za ves narod, ker časopisje je velesila. Če bi ta velesila intenzivneje delovala, da bi ljudstvo spoznalo veliki pomen šole in izobrazbe, bi bilo kmalu bolje. Sedaj pa slov. časopisi pišejo o vsem drugem, le o potrebi in koristi šole, pouka, vzgoje, izobrazbe sploh in napredka ne. Kaj čuda potem, če se ljudstvo za vse drugo bolj zanima kakor pa za šolo in izobrazbo.

Če se pri imenovanju prezre kak slov. uradnik, prinašajo vsi slov. časopisi ogorčene proteste, kar je sicer prav, prav pa ni, da se noben list ne zmeni da po našem šolstvu bolj in bolj steguje sovrag svoje grabežljive roke in da se dandanaš narodno učiteljstvo zapostavlja, a nemško misleče protežira. — O učiteljskem delovanju poroča le redkokdaj kak list, pa še to opravi s suho notico, da čitatelji ne morejo dobiti prave slike o učiteljskem delu. Naj navedem le eden, a značilen primer. Učitelj F. je ponudil časopisu „N. L.“ poročilo o skupščini „Zaveze“. Poročila niso sprejeli, češ, naš list je za ljudstvo in moramo štediti s prostorom. Ko je za zborovalo dijaštvo, je prinesel isti list v dveh številkah celo uvodno članke in še dolga poročila. Tu ni bilo treba štediti s prostorom. Značilno je, da je ta šoli sicer prijazen list o skupščini „Zaveze“ priobčil notico, ki je obsegala baš toliko vrst, kolikor notica (v isti številki) o tistem goljufu, ki je v Laškem trgu ogoljufal južno železnico. Ergo — skupščina slovenskega učiteljstva ni večjega pomena kakor dejanje premetenega goljufa.

Tako vzgajajo ljudstvo šoli in učiteljstvu prijazni listi, kaj pa delajo šele klerikalni! Navedel bi lahko še mnogo, mnogo, a članek je itak že preveč narastel.

Nujno je treba, da našo organizacijo okrepimo, da bomo zavedni in odločni ter združeni v močno falango, da priborimo veljavo in ugled učiteljskemu stanu pri naših nasprotnikih in tudi naših — prijateljih. Ne le da razširimo naše stanovske liste in da ojačimo stanovsko zavest, temveč tudi da dobi naša organizacija vpliv v javnosti, organizujemo naročanje listov potom socialnega odseka!

Koroške stvari.

Iz Podjunske doline.

Čudovito počasi napreduje naše solsko vprašanje. Kakor hitro pride kak tak spis, v katerem se zahteva slovenska šola v Celovec, potem obleži tam in ni ga več videti. Če pa

pricaplja par možičkov, ki nimajo ne otrok ne posestva, v Celovec in tam zaprosijo, plačani od različnih naših nasprotnikov, za nemški pouk, potem jih sprejme deželni glavar in različni drugi visoki gospodje ter jih vodijo okolo iz pisarne do pisarne, kakor kake posebne čudezne prikazni. Vse se jim obljudi, najrajši bi deželni šolski svet v tisti kraj poslal kar več nemških učiteljev naenkrat, če bi pozneje ne zvedel v svojo lastno blamažo, da tisti, ki so prišli prosjačiti za nemško šolo, nimajo v občini nobenega glasu.

Tako se je zgodilo tudi, ko je pricapljal nekaj možičkov iz Sel prosit za nemško šolo. Če pa Slovenci v kakem kraju opazijo, da je šola, kjer se samo ponemčuje, slaba, ker se otroci ničesar ne naučijo in če prosijo potem za pametnejši slovenski pouk, se take prošnje pustijo mirno ležati, češ, Slovenci so krotke duše in itak vse potrpijo. Kaj je tudi treba Slovincem novih šol, si mislijo ti gospodje.

Toda to še ni zadosti. Bog ne daj, če dobimo mi pouk od kakga učitelja, ki pozna naše razmere in ki je ostal še mož, da z nami čuti in nam pomaga. Takega učitelja bi spravili najrajši kar iz dežele. Tako se godi znemu učitelju S. v Podjurski dolini, ki ga hočejo dati v preiskavo in mu celo vzeti šolski pouk samo zaradi tega, ker poučuje otroke v tistem jeziku in na tak način, da ga otroci razumevajo in da se kaj dobrega naučijo za življenje.

Toda ne boste gospoda v Celovec! Vsaka sila ima svoj konec, in če boste šolsko vprašanje urejevali na tak način kakor dosedaj, bomo enkrat pošteno zaropotali po celi slovenski deželi. Shod na shod naj se prireja, povsod naj se ljudstvo dvigne za pravice svojih otrok, ki jih ne pustimo več tako trapiti, kakor jih hočejo trapiti naši nasprotniki, deželni šolski svet in naša vlada.

Zato na dan, novo ustanovljeno šolsko društvo, dela je dovolj!

* * *

Šola v Vogrčah.

Krajni šolski svet je sklenil meseca junija t. l., da se v tukajšnji šoli uvede slovenski učni jezik in je poslal prošnjo na c. kr. deželni šolski svet v Celovec. Čakamo že torej celih pet mesecev, pa nam vedno tako pravična šolska oblast — molči in nam ne da odgovora. Danes opozarjamo šolske oblasti, da nam takoj rešijo našo prošnjo, sicer bi bili primorani iskati pravico na drugem mestu.

Slovani v Primorju in laško vseučilišče.

Od Soče, dne 12. decembra 1908.

Hrvaški visokošolci so pogodili pravo, ko so te dni na zborovanju na zagrebskem vseučilišču med drugimi resolucijami sprejeli tudi to, da naj dajo hrvaškemu in slov. narodu v Primorju ljudske in srednje šole prej nego rešijo vprašanje laškega vseučilišča. — Ljudskih in srednjih šol nam manjka, Lah pa so že na tem, da dobe vseučilišče! In to vseučilišče hočejo imeti v Trstu. Pravijo, da dosežejo na vsak način, da se otvori njihovo vseučilišče v Trstu. Mogočne zaveznike v ta namen imajo v Italiji. Sicer pa jim gre vlada na roko in če se morda še prav takoj ne sprijazni s sedežem laškega vseučilišča v Trstu, se pa to zgod

dražen, „že vidim, da stojim pred preiskovalnim sodnikom.“

„Ne govori tako,“ izpregovori ona potihoma in glas ji je izražal veliko bolest, „saj veš, da ti hočem le dobro...“ In solze se ji prikažejo po teh besedah v oči.

„Prosim te, da mi ne začneš“, zakliče učitelj obupno; „ti se mi še začni jokati, sam imam že lastne bede dovolj...“ Nu, ker pa le hočeš vedeti, torej ti pa povem: Evo, Štrbova Zuzka ni znala svoje naloge in pokara sem jo ter jo vprašal čemu se je ni naučila? Povedala mi je, da ji je oče vrgel madjarsko čitanko v peč. K temu me je prišel še Štrba oštavat, kakor da sem jaz temu vzrok. To je v resnici grozen položaj! Narod se upira proti nam, iskajoč v nas vzroka in ono tarčo, nad katero si more razliti svojo nevoljo in jezo. Država nas pa neusmiljeno pritiska k tlom — in cerkveno pokroviteljstvo! To je že davno odtegnilo roko od nas...“

„Vendar prosim te, da mi ne tarniš tako. Tako občutljiv pa res ne smeš biti, saj se ti vendar še ni zgodilo ničesar hudega. Znano ti je

„Saj jaz, gospod učitelj,“ nadaljuje Štrba že prijateljsko, „ne bil bi zoper vas, ker jaz vem, da nam niste škodovali in da ste otroke dobro učili, toda vedite, da to zamore človeka res razvneti. Ko pridem na večer z dela domov, pa mi otrok že sedi za mizo ter nekaj čveka in čveka. Naj me zadene kap, ako od tega le betvico razumem. Pa ga vprašam: nu, Zuzka moja, česa se tolik učiš! Enkrat mi odvrne, da fidas,*) drugičkrat, da tertenetem**) in sam zlodji vedi, časa neki vse!“

„Vendar, Zuzka!“ jo sprašujem dalje, kaj pa je to? Čemu je to? Ali ti to znaš? Pa začne in pove dve, tri besede, a potem ne ve več. Ali pa veste gospod učitelj, kaj je to nič? A pri tem se mi jame otrok jokati, češ, čemu se mora to učiti. — Nu, torej čemu? Saj človek, ko bi bil tudi angel, še takrat bi moral priti ob potrpežljivost. Saj bi jim tudi jaz privoščil, ako že v resnici hočejo tako, učenje drugega jezika, naj ga jim Bog blagoslovi, toda namesto madjarskega jezika naj bi se učili

rajski angleški, oni jeziki, ki ga govore v Ameriki. Ta pa že, ta! Ko bi znali angleški jezik, bi imeli v Ameriki dvojnoteri zaslužek... S tem jezikom bi si človek zamogel pridobiti kruha... Toda z madjarskim!?... Kaj mi koristi ta, ako se pa moram klatiti po širokem svetu ter si v njem iskati živeža zase in za svojo rodovino? Tako je torej na tem božjem svetu,“ nadaljuje Štrba, „mi plačujemo in stavimo šole, nihče nam pri tem ne pomaga niti z enim vinarjem, vse naj plača ubogi kmet — pravice pa pri tem nima nobene... Z Bogom!“ zakliče ter se pri durih še enkrat oglasi: „Jaz pa svojega otroka ne dam mučiti. Jaz ga živim, jaz oskrbujem. Jaz imam pravico do njega!“ na to pa zloputne duri za seboj tako trdo, da je kar zagromelo.

„Lahko greste nekoliko ven na prosto...“ reče učitelj otrokom.

Otroci z veseljem slušajo dano naročilo, da se v bližnjem trenutku jamejo igrati pod milim nebom.

Učitelj vstane. Otroci niti več ne pogleda, marveč gre molče mimo njih ter stopi v sveje

stanovaje. Njegova žena je bila v sobi ter je ravnokar snajžla pohištvo prahu.

Ne reče ji ni besedice; jame se učitelj izprehajati po sobi. Roke dene na hrbet.

Učiteljica je poznala svojega moža, zaslutila je takoj, da se mu je pripetilo nekaj neprijetnega in pogledala ga je z onim radovednim pogledom, ki je tako karakterističen pri skrbnih ženah.

Učitelj je niti ni pogledal, a vendar je čutil, da ona upira vanj svoj pogled.

Obstal je in pogledal ženo. Njegovo lice je izražalo bolest in razdraženost.

„Čemu me toliko gledaš?“ jo vpraša rezko in potem doda:

„Nikdar ne morem živeti tako, da me nekdo ne bi opazoval.“ Jezil se je, da ni znal skriti pred njo one neprijetnosti, ki se mu je zgodila pred trenutkom.

„Toda mož!“ se razhudeje ta potihoma in prijazno... „Čemu se toliko mučiš! Ali se ti je nemara pripetilo zopet kaj neprijetnega?“

„Nič, glej jo vendar!“ zakliče mož raz-

*) Fidas = fildraz: zemljepis.

**) Tertenetem = zgodovina.